

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MĂINE"

CULTURA ȘI POLITICA III. "ȘCOALA INTERESELOR"

Analiza relației dintre cultură și politică scoate la iveală o multitudine de aspecte care nu pot scăpa nici omului de cultură, nici omului politic. Istoria mai veche și mai nouă a României, ca și a altor țări, este plină de asemenea exemple. Dar, ceea ce se cere menționat, în acest context, este constatarea, aparent paradoxală, că pe câtă vreme cultura, cu statutul ei social de relativă autonomie, înaintează pe noi trepte de progres, de dezvoltare, dincolo și uneori împotriva cursului anumitor politici, politice, oricare ar fi ea, nu poate face abstracție de cultură fără riscul de a se compromite. Nu atât în vâltoarea inerentelor înfruntări de "ambiiții partinice" proprii domeniului, în cadrul selecției operate de electorat, cât sub aspectul prestigiului public. Unii sociologi și politologi occidentali consideră că absenteismul de la urne, sporit în unele țări, trebuie pus și în legătură cu "slabele performanțe" culturale ale

Prof. dr.
AURELIAN BONDREA

unor programe politice sau candidații la funcții publice eligibile.

Indicele de credibilitate socială a politiciii - indiferent de natura și mobilurile ei, mai mult sau mai puțin convingător prezentate opiniei publice - depinde în mare măsură de gradul de cultură generală, dar și de cultură politică al celor care s-au consacrat într-un fel sau altul, fie chiar și ocazional, conjunctural, acestui domeniu. Este vorba aici despre cei care ar putea fi considerați (pe drept, potrivit unor merite și însușiri, dar și neînțemeiat, în cazul altora) că fac parte din ceea ce se numește, tot mai frecvent, dar fără o explicită și analitică motivare, "clasa politică". Acceptând un asemenea termen, cel puțin deocamdată, în lipsa altuia, trebuie spus că în condițiile țării noastre această clasă parcurge un pro-

ces de decantări sociale și de valorizare publică, de cizelare a cunoștințelor și acumulare a experienței.

În lumina unei cunoscute aserțiuni hegeliene potrivit căreia "individul singular trebuie să parcurgă și în conținutul lor etapele de cultură ale spiritului universal, dar ca forme deja depuse de spirit, ca etape ale unui drum deja trasat și netezit", apare limpede raportul organic dintre cunoștințe și știința de a le utiliza în plan social. Se realizează sau se afirmă astfel un progres educațional, pedagogic. Participarea la viața politică este, în felul său, un exercițiu de discernământ social, de desprindere a judecăților de valoare din înșelătoarele prejudecăți și acte de amatorism mereu prezente și nu de puține ori agresive, care se manifestă activ, ca expresie a intereselor individuale sau de grup. Dacă "școala intereselor" este pentru unii, nu numai de la noi, o închipuită sau reală "diplomă" a intrării în clasa politică, absența culturii în general, a celei politice în special, se arată a fi, în mod frecvent, cauza eliminării, mai devreme sau mai târziu, din rândurile acestei "clase", aflată mereu în schimbare și afirmare. Pentru a deveni realitate funcțională, clasa politică are nevoie să probeze cu fapte sociale măsurabile, percepute ca atare de opinia publică națională, că se integrează coerent principiilor adevăratei vieți democratice. Aceasta cu atât mai necesar cu cât, în anii din urmă, electoratul la noi, ca și în alte părți ale lumii, se arată tot mai conștient că rolul său nu se reduce la simpla prezență periodică la urne pentru a-și alege reprezentanți în structurile puterii.

(Continuare în pag. 6)

**ALEXANDRU
PIRU**
în amintirea
noastră
pagina 8

tăcerile înfricoșate să se transforme în vacarm, umilințele anilor de teamă și de prudență au făcut loc invectivelor, calomniilor și amenințărilor. Vulgaritatea și grosolaniiile s-au "liberalizat" mai repede decât calitățile noastre.

Dacă situația din țara noastră a fost - și din păcate este și astăzi - așa, atunci asemănarea este cu aceea a unui resort lipsit de amortizare. Care este atunci semnificația amortizării, din modelul mecanic, în cadrul fenomenelor sociale? Fără îndoială, este vorba de educație, al cărei nivel lasă mult de dorit. Am putea vorbi chiar de o adevărată criză a educației, îndeosebi a tineretului. Familia, școala, biserica se dovedesc parcă neputincioase. În avalanșa de ziare, de reviste și de cărți de o calitate îndoialnică are loc o spectaculoasă răsturnare de valori morale. Banul a devenit un scop în sine, mijloacele de a-l obține - cinstite sau necinstite, prin muncă sau prin speculă - nu interesează. Banul nu mai este folosit pentru satisfacerea nevoilor materiale și spirituale, ci pentru satisfacerea unor plăceri deșarte, care de cele mai multe ori degradează ființa umană. Pe mulți nici nu-i mai interesează viitorul. Mulți tineri trăiesc într-un prezent continuu. Nu-i interesează decât ziua de azi.

(Continuare în pag. 2)

Pledoarie pentru BIOETICĂ

Acad. ȘTEFAN MILCU

Considerăm etica o disciplină filosofică care tratează problemele teoretice ale moralei, situație explicabilă prin multiplicitatea și diversitatea codurilor morale. Este unanim cunoscut că morala promovează un cod de principii și reguli ale comportamentului interuman și social.

În această lumină putem considera că bioetica se referă la un cod al comportamentului moral față de tot ce aparține "viului". Se pot diferenția o bioetică medicală și o bioetică ecologică, deși aceasta din urmă este considerată ca făcând parte implicit din ecologie.

Principiile fundamentale ale bioeticii umane au fost enunțate încă din antichitate, dar datorită transformării medicinei, în bună parte într-o știință prin penetrația biologiei moleculare și tehnologiei, a crescut capacitatea de intervenții în structurile fundamentale de reproducere umane, în ontogeneza omului și în decizia morții. Sunt cunos-

cute astfel posibilitatea fecundației in vitro a ovulului uman, a obținerii de embrioni umani și conservarea lor congelată, a grefării în uter și posibilitatea unei mame biologice și a uneia gestante. Nu mai puțin tulburătoare este capacitatea de a decide existența omului invalidat prin ceea ce s-a numit eutanasiu pasiv și eutanasiu activ.

Întrucât mediul este în primul rând implicat în aceste operații, s-a impus obligatoriu ghidul codului bioetic, ce trebuie diferențiat de cel deontologic, care reglementează comportamentul profesional.

Actualitatea și interesul bioeticii umane pentru comunitatea umană în general sunt dovedite prin caracterul internațional și adoptarea ei ca disciplină de învățământ. În majoritatea facultăților de medicină din țara noastră s-au organizat catedre de bioetică. Universitatea "Spiru Haret" nu poate face excepție.

* C. Maximilian, Șt. Milcu, V. Belengeanu, S. Poenaru, *Neliniștile geneticii și Bioetica*, 1993, Editura Marineasa, Timișoara.

Un tezaur cu obiecte, documente, imagini ce aparțin științei și sufletului românesc: Muzeul Unirii din Alba Iulia

ANUL ANIVERSĂRII MARII UNIRI IMPLINIREA IDEALULUI NAȚIONAL

Acad. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

Istoria este "termometrul" evoluției unui popor. Istoricii, ca păstrători ai patrimoniului sacru al trecutului, "din care se împletesc conștiința și demnitatea unei națiuni" (Gh. I. Brătianu), au datoria să citească datele "termometrului", al căror mesaj face să crească răspunderi și stimulează energii.

1 Decembrie 1918 constituie, în istoria poporului român, data împlinirii idealului național, a triumfului voinței poporului român de a se uni într-un singur stat.

Cu 75 de ani în urmă, în deschiderea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, George Pop de Băsești, președintele Adunării, spunea, printre altele: "Vrem să zdrobim lanțurile robiei noastre sufletești, prin realizarea marelui vis al lui Mihai Viteazul: Unirea tuturor celor de o limbă și de o lege, într-un singur și nedespărțit stat românesc". Numele lui Mihai Viteazul avea să revină și opera lui să fie invocată în cuvântările multor vorbitori la Adunarea Națională. Pentru cei peste 100 000 de participanți la Alba Iulia, domnia lui Mihai Viteazul reprezenta un important moment de referință în luarea hotărârii lor privind soarta națiunii române.

Exemplul lui Mihai Viteazul, primul întregitor al pământului românesc, creatorul de tradiție politică pe linie națională, era pentru cei veniți la Alba Iulia, ca, de altfel, pentru întregul popor român, o puternică forță morală în împlinirea dezideratului de unire într-un singur stat a tuturor românilor. La originea acestui deziderat se aflau unitatea vieții materiale și spirituale a poporului român, conștiința unității sale de neam și de limbă, afirmată explicit de cei mai de seamă cărturari, încă din evul mediu. Interesele comune în fața atacurilor amenințătoare ale unor forțe stăine, păstrarea amintirii aceleiași descendențe daco-romane, ca și a vechii unități politice, pe care o evoca conceptul de Dacia, readus în scrieri de cărturarii perioadei renascentiste, au contribuit la apropierea politică a Țărilor Române, la unirea eforturilor lor în vederea apărării.

Sentimentul popular de solidarizare a românilor peste frontierele impuse de vicisitudinile istoriei și expresia acestuia pe plan cărturăresc în întrebuințarea termenului de Dacia, ca ansamblu politic și cultural pentru Țările Române, au inspirat unora dintre conducătorii politici ideea de reconstituire în formă statală românească a vechii Dacii. Mihai Viteazul a reușit el, cel dintâi dintre domnitorii români, să devină un adevărat "restitutor Daciae", unind sub sceptrul său Țara Românească, Transilvania și Moldova.

Creația politică a lui Mihai Viteazul a devenit moment de referință pe drumul constituirii statului modern român. Cei ce și-au asumat, după Mihai Viteazul, conducerea Țărilor Române au căutat, în funcție de împrejurările istorice, să-i imite opera.

(Continuare în pag. 6)

COLEGIILE

REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

Colegiul pentru reformă și relansarea economiei naționale:

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Alb
- Prof. dr. Mihai Păraluță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomeț
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

Colegiul pentru problemele științei și învățământului:

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac
- Prof. dr. Ion Popescu-Argeșel

Colegiul pentru problemele culturii și artei:

- Acad. Eugen Simion
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. doc. Alexandru Piru
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Tănase

Colegiul pentru ideea națională și socială în România:

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu

- Prof. dr. Ion Popescu
 - Prof. dr. Gheorghe Cazan
 - Prof. dr. Ion Tudosescu
 - Prof. dr. Tiberiu Nicola
 - Prof. dr. Virgil Constantinescu
- Colegiul pentru doctrine politice și probleme ale relațiilor internaționale:**

- Valentin Lipatti
- Prof. dr. Florea Dudiță
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad

Colegiul pentru problemele sănătății și protecției sociale:

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române

- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

Colegiul pentru problemele justiției, statului de drept și democrației:

- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Prof. dr. Vasile Giunea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

CARTEA UNIVERSITARĂ LA "SPIRU HARET"

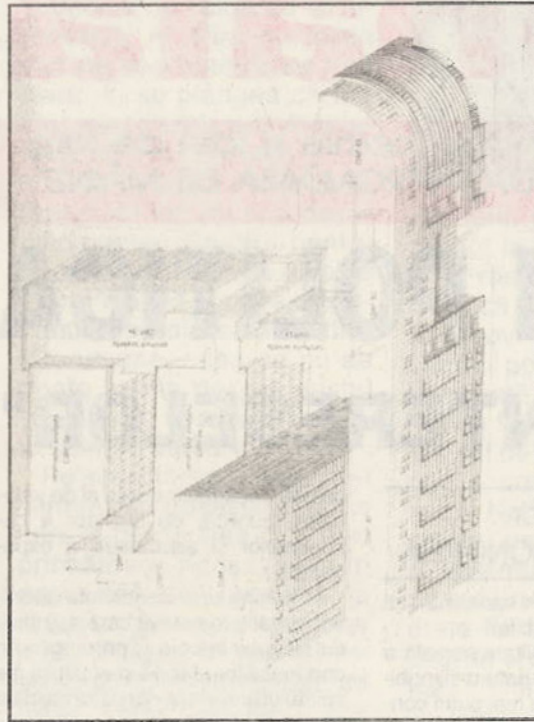
Standul cu vânzare de carte universitară din incinta Universității "Spiru Haret" oferă cursuri, îndrumare de lucrări practice aproape în totalitate elaborate de cadre didactice ale Universității:

- Cercetarea de marketing. Autor: Prof. dr. Alexandru Zanfir.
- Curente de gândire economică. Autor: Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu.
- Tehnologie industrială. Autor: Conf. dr. ing. Ileană Ponorat.
- Contabilitate generală. Note de curs. Autori: Prof. dr. Ilie Văduva, prof. dr. Oprea Catin, asistent univ. Adrian Manoil.
- Gestiunea producției. Note de curs. Autor: Gheorghe Cârstea.
- Bazele informaticii. Autori: Prof. dr. Ion Negescu, confr. dr. M. Voiculescu, lector dr. Adrian Pană.
- Management. Autor: Dr. ing. A. Hinescu.
- Statistică economică generală. Autori: C. Antonescu, A. Isaic-Maniu, V. Voineagu.
- Istoria economiei României. Note de curs. Autori: Prof. dr. Vasile Bozga, prof. dr. Ilie Puia, conf. Radu Vasile, lector Eduard Rîbczuc.
- Organizarea și conducerea activității financiar-contabile a întreprinderilor mici și mijlocii. Partea I. Autor: Prof. dr. Mircea Bontescu.
- Matematici economice. Partea a II-a. Cercetări operaționale. Autor: Conf. dr. Gh. Oprescu.
- Economia și organizarea producției agricole. Curs. Autor: Prof.

- dr. Letiția Zăhău.
- Curs de Drept civil.
- Teoria generală a obligațiilor. Partea I. Autor: Dr. Paul Petrescu.
- Lingvistică generală. Note de curs. Partea I-a. Autor: Constantin Dominte.
- Teoria Literaturii. Note de curs. Autor: Marian Vasile.
- Curs de Limba latină. Autor: Conf. dr. Felicia Ștef.
- Limba franceză. Vol. I-II.
- Teme de pedagogie. Note de curs.
- Teoria muzicii. Curs. Autor: Prof. univ. dr. Victor Giuleanu.
- Topografie cu elemente de cartografie generală. Autor: Prof. univ. dr. Anton Năstase.
- Vocea cântată. Comanda cerebrală a coardelor vocale. Autor: Raoul Husson. Prefață: Dr. Andre Moulouguet.
- Cântul - probleme de tehnică și interpretare vocală. Autor: Octav Cristescu.
- Curs de istoria muzicii universale. Autori: Conf. univ. Liviu Brumariu, asist. univ. dr. Grigore Constantinescu.
- Curs de istoria muzicii. Autori: Conf. univ. Adriana Sachelarie, lector univ. Liviu Brumariu.
- Îndrumător pentru lucrări practice de nutriția animalelor domestice și controlul sanitar-veterinar al furajelor. Autori: Dr. Valeriu Martin, dr. Aurel Dexamir.
- Îndrumar pentru lucrări practice de biofizică. Autori: Conf. univ. Elena Dragomirescu, conf. univ. Liviu Enache.

S.O.S. Biblioteca Academiei

Încă din 1937, în București, în apropierea clădirii Academiei Române, dinspre Calea Victoriei sau Bulevardul Dacia, se poate vedea clădirea Bibliotecii Academiei - important edificiu al culturii și istoriei românești. Dacă ne vom aminti că aici se găsesc cele mai vechi manuscrise în limba română, colecții de documente istorice, manuscrise ale cronicarilor și scriitorilor clasici români, lucrări din întreaga lume privind istoria românilor, marile colecții de periodice românești, numeroase cărți și reviste din toate domeniile științei, atât în limba română cât și în limbi străine - însumând împreună milioane de volume, alături de cca. un milion și jumătate de gravuri, desene și fotogra-

fi documentare - ne vom da seama că nu se poate imagina studiul istoriei, culturii și științei românești fără Biblioteca Academiei Române. Deși s-au făcut eforturi pentru asigurarea unor condiții bune imensului tezaur pe care aceasta îl adăpostește, trecerea câtorva zeci de ani, a celui de-al II-lea război mondial și a câtorva mari cutremure, au făcut ca actualul spațiu să fie neîncăpător și necorespunzător. "Acest mare tezaur național de cultură și știință - ne-a declarat dl. academician N.N. Constantinescu, secretar general al Academiei Române, - această memorie a națiunii care este Biblioteca Academiei, se află în prezent într-un pericol fizic dintre cele mai grave".

În această situație, Academia Română a luat câteva măsuri deosebit de importante, între care deschiderea unor lucrări de consolidare de urgență a vechilor (două) depozite; de construire a unei extensii noi a Bibliotecii cu o capacitate nouă, având o arie de desfășurare de 15 970 m.p. ceea ce va permite ca Biblioteca să ajungă la un spațiu total de 26 365 m.p. În noua aripă, în afară de marile depozite ce vor fi clădite, urmează să fie

construite laboratoare pentru patologia și tratarea cărții, un sector pentru materialele audio-vizuale, cabinet numismatic, spațiu expozițional, încăperi pentru fișiere etc. Prin crearea și a unor spații necesare administrației Bibliotecii, vor fi eliberate sălile de lectură din vechea clădire pe care le ocupase administrația în lipsă de alte posibilități, se vor asigura modernizarea și informatizarea întregii Bibliotecii.

Deși lucrările pe șantierul noii clădiri, care se va întinde pe latura dinspre Bulevardul Dacia a curții Academiei Române, spre Calea Victoriei, sunt destul de avansate (lucrătorii de pe șantier ne asigură că, dacă totul merge bine, în aproximativ 18 luni lucrarea ar trebui să fie gata), iată că aflăm din presă de o altă amenințare la adresa Academiei, mai violentă chiar decât un posibil cutremur. Este vorba de "inițiativa" unei organizații ce se declară "Pro România" și care, cu de la sine putere, a decis construirea unui Centru Româno-Elvețian ce ar urma să aibă sediul lângă clădirea Academiei, pe terenul Academiei. Desigur, nimeni nu are nimic contra unei asemenea inițiative. Atâta doar că în București există, inclusiv în centru, suficiente spații libere. Nimic nu justifică amputarea proprietății Academiei, mai ales că acestea i se propune ca recompensă o clădire destinată Bibliotecii - de fapt o latură de depozit, ce ar trebui predată conform proiectului la roșu (adică complet nefinisată, netencuită și nedotată) ce reprezintă doar un mic apendice al "grandiosului" proiect, nici măcar la fel de mare ca unul din cele două depozite deja existente - care însumează împreună 10 000 m.p. De asemenea, proiectul elvețian prevede ca după 99 de ani toate clădirile să treacă în proprietatea Academiei. "Generos"! Dar oare cum vor mai arăta acestea, după aproape un secol? Ce se va întâmpla în acest timp cu tezaurul Bibliotecii? Proiectul este grandios, dar nu pentru Academia Română, și nu înțelegem insistența cu care se solicită chiar terenul ce este proprietatea Academiei Române pentru derularea acestui proiect, ocupând singurul spațiu construit al Bibliotecii Academiei, condamnată astfel să nu mai aibă niciodată posibilitatea de extindere.

După numeroasele apeluri ale domnului dr. H. Wyss, directorul Asociației "Pro România", făcute în presa scrisă, precum și în cele două ore de emisiune televizată de a se da curs acestui "grandios" proiect pentru Academia Română, este rândul nostru să facem apel la toți cei ce pot hotărî soarta dezvoltării culturii și științei românești să susțină proiectul Academiei Române de extindere a Bibliotecii, proiect discutat în Consiliul Tehnico-Economic al Academiei, în Biroul Prezidiului și în Prezidiul Academiei Române, care l-au adoptat în unanimitate. Banca Națională a României a decis să susțină și de această dată un proiect îndrăzneț pentru cultura română, aprobând suma de 3,5 miliarde lei pentru finalizarea extinderii Bibliotecii.

Prin imensele sale fonduri de o uriașă valoare istorică, culturală și științifică dar și prin noua sa ținută, Biblioteca Academiei Române va ajunge "una dintre cele mai importante realizări din această parte a Europei", după cum ne preciza academicianul N.N. Constantinescu.

■ Anda MIHALIDE

DEMOCRAȚIE PRIN EDUCAȚIE

(Continuare din pag. 1)

Rațiunea și sentimentul a căror unitate asigură integritatea ființei umane se separă, se îndepărtează tot mai mult. Sentimentul desprins de rațiune, lipsit de lumina ei, se adresează direct simțurilor. Așa au apărut pictura de pete, muzica stridentă, dansurile epileptice și multe, multe altele pe care, din decență, nu le mai citez, toate acestea fiind considerate "moderne".

Acest val s-a abătut, din păcate, și asupra studenților. Astfel, faptul că frecvența nu mai este obligatorie a fost interpretată de unii studenți în sensul că nu trebuie, că nu este nevoie să fii prezent nici la cursuri, nici la lucrările practice. Abia la examen și-au putut da seama acești studenți de importanța frecvenței cursului.

Se spune pe bună dreptate: "Dă-i unui om libertatea de a

face ce dorește el și te vei convinge ce fel de om este". Libertatea este un bun de mare preț, câștigată în țara noastră cu grelele jertfe din decembrie 1989. Folosită cu înțelepciune, libertatea ne creează condiții să trăim mai bine; dimpotrivă, folosită în mod nechibzuit, ea ne poate împinge pe panta degradării continue a condițiilor de trai. Prețul libertății este responsabilitatea. Răspundem pentru vorbele noastre, răspundem pentru faptele noastre. Democrația este libertatea de a-ți spune părerea dar numai în domeniul de activitate în care te pricepi.

Din fericire, în ultimul timp se simte parcă o schimbare în bine în rândul studenților, care au început să se convingă că, în condițiile economiei de piață, nici o întreprindere, instituție sau firmă particulară nu vor mai fi obligate să angajeze sau să mențină în funcție pe cineva nu-

mai pentru că a absolvit o instituție de învățământ, ci vor angaja pe bază de concurs numai pe cei ce vor face dovada că au cunoștințele necesare și capacitatea de a rezolva problemele din domeniul de activitate al întreprinderii, instituției sau firmei respective, calități care nu pot fi înșuşite temeinic decât dacă în timpul studiilor au fost frecventate cu regularitate cursurile și lucrările practice și dacă această frecvență este dublată de un serios studiu individual.

Fie ca aceste semne bune în rândul studenților să se înmulțească. Să sperăm că tineretul nostru va ști să folosească cu înțelepciune libertatea și nu va cădea în greșeala lui Adam și Eva, deși situația de astăzi este, după părerea mea, incomparabil mai dificilă decât cea de odinioară din rai: acolo era un singur șarpe, pe când în societatea de astăzi numărul șerpilor, al tentațiilor este mult mai mare!

QUO VADIS REFORMA?

ÎNTREPRINDEREA- Opțiuni pentru o strategie modernă

Trecerea României la economia de piață nu poate fi concepută fără a așeza la temelie unei restructurări de asemenea anvergură o strategie a întreprinderii prin care să se definească concret, în termenii unei eficiențe cuantificabile, raportul dintre marile unități și cele de "talie" mică și mijlocie, rolul acestora în asigurarea relansării economice. Un atare demers este cu atât mai necesar, cu cât în această perioadă s-au conturat cel puțin două tendințe la fel de păgubitoare: una - de a supraestima rolul și potențialul de revigorare a întreprinderilor mici și mijlocii și cealaltă - de a subestima importanța marilor companii, a așa zisilor "coloși" în lupta concurențială. Explicația acestor păreri se poate afla în falsa impresie pe care o dă existența unui mare număr de întreprinderi mici și mijlocii din țările dezvoltate dar și în necunoașterea întreprinderilor mari din economia mondială.

Fără a minimaliza rolul și posibilitățile întreprinderilor mici și mijlocii de a se adapta mai ușor la unele cerințe ale pieței de bunuri și servicii în continuă diversificare, faptul că acestea atrag ca un magnet o mare parte din forța de muncă, calificată și mai puțin calificată, nu pot fi trecute cu vederea handicapurile ce le fac mult mai vulnerabile în concurența cu marile întreprinderi. Marea întreprindere s-a născut din cea mică și cea mijlocie, dominante în secolul al XIX-lea. Pe parcursul evoluției economiilor naționale, sub impactul accentuării luptei de concurență, al progresului tehnic, al transferului de factori de producție din țările coloniale s-au format, în contextul procesului de centralizare, marile companii, "giganții", "coloșii", cum sunt denumiți în literatura economică. Concomitent, mica și marea întreprindere s-au racordat la schimbările mediului, dominat de marea întreprindere. Așadar, ambele tipuri de întreprinderi coexistă și în nici un caz nu se contrapun. Realitatea atestă că marea întreprindere este însă cea care concentrează un potențial economic și financiar atât de înalt încât influențează net asupra orientării cumpărătorului, prețului, implementării progresului tehnico-științific, dispune de posibilități infinite mai mari de recalificare a unei părți din personalul ce urmează a fi disponibilizat, deținând o capacitate concurențială sporită față de unitățile mici și mijlocii. De pildă, în SUA, 1000 de corporații din industria prelucrătoare, comerț, transport, energie și finanțe produc aproximativ jumătate din toate bunurile și serviciile care nu sunt de stat. Totodată, 111 corporații industriale cu active de un miliard dolari dețin peste o jumătate din totalul activelor industriei prelucrătoare și încasează peste jumătate din câștiguri, realizând mai mult de jumătate din vânzări. În Germania, în principalele sectoare, primii trei producători furnizează peste 60% din ofertă. Producția acestora reprezintă chiar o pondere mai mare - de 80% din oferta totală de cărbune, petrol, gaze naturale și 87% în petrochimie. Exemplele pot continua și în cazul altor domenii de activitate din Germania și din alte țări. Procesul de centralizare s-a accentuat îndeosebi în perioada premergătoare intrării în funcțiune a Pieței unice, fără bariere vamale. În fața unor asemenea procese de centralizare și de sporire

a dimensiunii companiilor, pentru a putea face față unei concurențe fără protecție din partea barierelor vamale, nu putem rămâne simpli spectatori, ci este obiectiv necesar să desprindem unele concluzii de ordin teoretic și, mai ales, pragmatic având în vedere perioada pe care o traversăm.

În această febră a fuziunilor și întăririi marilor companii în producție și pe piața mondială, în România s-a produs un fenomen straniu pentru zilele noastre - fărâmițarea și atomizarea marilor întreprinderi, fără vreo motivație economică sau tehnică; dimpotrivă, în unele cazuri, chiar fluxul tehnologic fiind afectat, practic rupt. Tot la fel de stranii sunt și părțile potrivit cărora nu ar fi nimic rău în această fărâmițare; din contră, va veni o vreme când constrângerile economice vor determina respectivele întreprinderi să se regrepeze, adică să fuzioneze. Ne vom întoarce, așadar, la secolul al XIX-lea...

Îată de ce, mai mult ca oricând, se impune elaborarea unei strategii a întreprinderii, care să încurajeze, să sprijine efectiv atât funcționarea în condiții de eficiență a marilor companii, cât și a unităților de tip mic și mijlociu, înțelegându-se clar că stimularea apariției unor noi întreprinderi mici și mijlocii nu înseamnă cătuși de puțin nașterea lor din fărâmițarea marilor întreprinderi, ci crearea efectivă a lor în sfera productivă și în cea a serviciilor. În țările dezvoltate, un număr mare de întreprinderi mici și mijlocii au dobândit statutul de subfurnizori ai marilor întreprinderi, ele nemăiașând contacte directe cu piața. În acest caz,

formal ele sunt independente, dar dependente de marile companii în ceea ce privește primirea de comenzi și asigurarea desfacerii. Și în cazul țării noastre, marea întreprindere ar putea să contribuie la încurajarea acestor producători care furnizează anumite piese și subsansamble, acordându-le consultanță sub aspectul tehnic și tehnologic.

Firește, fenomenele ce caracterizează economia în lumea dezvoltată trebuie luate neapărat în considerare în fixarea strategiei de restructurării economiei românești, înlăturându-se tendințele de supraapreciere a rolului întreprinderilor mici și mijlocii, precum și cele de contestare globală, categorică a rolului marilor companii. Pe drept cuvânt, se pune întrebarea: oare întreprinderile noastre au depășit active de peste un miliard de dolari și au întrecut nivelul producției și al cifrei de afaceri ale companiilor siderurgice din Germania, Franța, Luxemburg, Japonia și dispun de o talie ce le asigură poziții dominante pe segmentele pieței produselor respective? Evitarea consecințelor grave ce decurg dintr-o tactică neadecvată față de întreprinderile mari necesită, credem, o abordare corectă a raportului dintre marea și mica întreprindere în contextul atât al pieței interne cât și al celei externe - condiție esențială pentru orice țară care își propune să supraviețuiască într-o ambianță dominată de "coloși", de o concurență bazată atât pe preț cât și pe non-preț, asigurând climatul optim de

coexistență a celor două mari tipuri de întreprinderi. Pentru că, trebuie să recunoaștem, divizarea în mod arbitrar a unor mari întreprinderi, din ramuri care presupun centralizarea la scară ridicată, a pulverizat fondurile materiale și financiare, a isosit experiența câștigată în domeniul managementului.

Accentuarea, în continuare, la modul absolut a rolului întreprinderii mici și mijlocii va conduce inevitabil la scăderea capacității de negociere a agenților economici din țara noastră cu partenerii străini. Evident, acestora le este mai ușor să conlucreze cu întreprinderi mici și mijlocii, să le adapteze și să le complementarizeze la propriile lor necesități decât atunci când întâlnesc agenți economici comparabili cu ele sub toate aspectele, pe care sunt nevoiți să-i abordeze de pe poziții egale. Tratamentul față de marile întreprinderi poate conduce la transformarea lor din parteneri egali în relațiile economice externe în subfurnizori, cu rol de complementari în diviziunea muncii din societățile transnaționale. Avertismentul formulat în studiul ONU: "Societățile transnaționale în dezvoltarea mondială", potrivit căruia "transnaționalizarea producției mondiale îmbracă forme noi, dintre care și acordurile încheiate între societățile transnaționale și întreprinderile subfurnizoare din țările în curs de dezvoltare", este tot atât de valabil și pentru agenții economici din România și, mai cu seamă, pentru experții chemați să elaboreze o autentică și performantă strategie a întreprinderii, absolut necesară pentru restructurarea economiei, pentru relansarea producției.

■ Conf. dr. Nedelea Chira
PĂRALUȚĂ

ECONOMIA DE PIAȚĂ ȘI TEORIA NEOCLASICĂ ACTUALĂ (I)

Interesul pentru economia de piață cunoaște o creștere explozivă în ultimele trei decenii, atât în planul practic cât și al teoriei. Absolutizată sub aspectele ei pozitive de economiști clasici și neoclasiци timp de aproape trei secole, ea a stârnit un val de critici după primul război mondial, îndeosebi începând cu criza din 1929-1933. O mare parte a economiștilor a trecut pe plan secundar teoria microeconomică de tip clasic și s-a orientat spre teoria macroeconomică, în fondarea căreia a avut un rol deosebit economistul englez JOHN MAYNARD KEYNES (1883-1946). Succesele, dovedite vremelnice, ale politicii lor de inspirație dirijistă au condus la marginalizarea politicilor liberale, la restrângerea economiei de piață.

Eșecurile repetate și tot mai accentuate din ultimul sfert de veac ale gestiunii economice dirijate, de tip keynesist și planificate, de tip marxist, au determinat o schimbare de optică asupra naturii, rolului și funcțiilor economiei de piață și a rolului statului. Economia de piață a atras în câmpul său de activitate zone geografice din ce în ce mai cuprinzătoare. Dacă, în perioada 1933-1973, politica economică a fost puternic marcată și influențată de dirijism, după 1974, odată cu intrarea economiei mondiale în-

tr-o nouă criză, treptat, doctrina liberală câștigă tot mai mult teren în defavoarea dirijismului. La nivelul ultimului deceniu al secolului XX, asistăm la triumful liberalismului atât în teorie cât și în practică. Chiar și în țările cu sisteme puternic dirijiste (China, Coreea de Nord, țările nordice), doctrina liberală își face tot mai mult loc.

Îată de ce studierea doctrinei liberale mi se pare a fi astăzi, de o acută oportunitate. Descifrarea conținutului acestei doctrine și, mai ales, adecvarea lui la situațiile concrete de loc și timp constituie o întreprindere foarte benefică, ce merită orice efort.

Inițial, paradigma liberalismului avea la bază 4 principii:

1. Activitatea economică este guvernată de legi obiective, a căror acțiune poate regla automat raportul cerere-ofertă și poate conduce agenții economici spre maximizarea eficienței, în condiții de libertate de acțiune;
2. Libera acțiune a agenților economici nu trebuie îngrădită decât de propriul interes; statul nu trebuie să intervină în economie;
3. Inviolabilitatea proprietății private;
4. Concurența perfectă (libera

concurență) fără monopol, a agenților economici.

Respectându-se aceste principii, se putea instala de la sine o ordine naturală, conformă cu natura umană și, deopotrivă, benefică pentru fiecare și pentru toți. Doctrina liberală clasică este foarte bine redată de dictonul "laissez faire, laissez passer, le monde va de lui-même" (atribuit lui François Rabelais, 1494-1553), de "mâna invizibilă" a lui Adam Smith (1723-1790) și de "legea de bușeeor" a lui Jean Baptiste Say (1767-1832).

Încă la începutul secolului al XIX-lea, au apărut adversarii doctrinei liberale, socialismul utopic, protecționismul, socialismul marxist, școala istorică ori gândirea cooperatistă - toate acestea învinuind liberalismul de pauperizarea celor mulți, rămânerea în urmă a unor națiuni față de altele, exacerbarea importanței interesului egoist al lui "homo oeconomicus" și neglijarea intereselor naționale, ori chiar punerea la îndoială a caracterului științific al economiei politice clasice (cum a procedat școala istorică). Cu toate acestea, doctrina liberală a alimentat - cu excepția Germaniei și, parțial, S.U.A. - politica economi-

că până în perioada interbelică.

Începând cu a doua jumătate a secolului trecut, ca urmare a concentrării și centralizării capitalului și producției, a apariției monopolurilor și creșterii rolului economic al statului, se trece de la concurența perfectă și piața liberă la concurența monopolistă și la o piață dominată de cei puternici. Mai mult, în prima parte a secolului XX, se formează chiar capitalismul monopolist statal.

În asemenea condiții, mecanismele pieții libere nu au mai fost suficiente pentru reglarea proporțiilor economice. Pe acest fond a apărut dirijismul, care a acceptat posibilitatea apariției disfuncțiilor economice (șomaj, crize, inflație), ca și necesitatea participării, alături de mecanismele pieții, a statului, ca mijloc de reglare a vieții economice.

Critica făcută de dirijisti gândirii liberale a determinat pe adepții acestui curent să caute o înnoire a doctrinei lor. În felul acesta apare neoliberalismul*, care deși este o doctrină modernă, ce acceptă esențialul din criticile făcute de dirijisti, păstrează, totuși, o legătură strânsă cu liberalismul clasic.

Neoliberalii preiau de la liberali paradigma de gândire, pe care însă o amendează sub două aspecte importante:

1. Acceptarea unui oarecare rol economic al statului.

2. Acceptarea planificării economice, în anumite situații.

Concepția neoliberală despre rolul economic al statului poate fi surprinsă, credem, din următorul citat al lui Clement Colson din 1915: "Interesul general nu este altceva decât suma intereselor particulare și primul interes general este că fiecare drept particular trebuie respectat și niciodată sacrificat injust (subl.-G.P.) pentru alte interese".

Deci, după neoliberalii contemporani, statul poate interveni în economie.

a. De regulă, intervenția statului trebuie să vizeze manifestarea și afirmarea intereselor private.

b. Dacă aceasta este regula, trebuie totodată să remarcăm că statul poate chiar să sacrifice uneori interesele private, dar numai pentru o cauză mai justă, în comparație cu ele, superioară lor.

În sistemul de gândire neoliberal modern, deciziile în economie sunt:

- autonome și dispensate; adică ele provin de la agenții economici, ce se bucură de autonomie și libertate de acțiune și decid independent unul de altul comportamentul de urmat;

- de natură concurențială; adică mecanismele concurenței ghidează comportamentul individual, iar acesta vizează integrarea cât mai eficientă a fiecărui agent în mecanismul economic și social, de ansamblu;

- provin dintr-o libertate care este regula, intervenția statului fiind demers excepțional, condiționat de nevoi, lipsa, insuficiența sau abuzul inițiativei private.

■ Conf. dr. Gh. POPESCU,
decan al Facultății de Științe
economice, Universitatea
"Spiru Haret", Filiala
Cluj-Napoca

(Va urma)

* Termenul a apărut prima dată în 1938 la Colocviul Walter Lipmann, în cartea Economie dirijată în sistem colectivist, la care au colaborat, între alții, F.A. von Hayek și L. von Mises.

PROGRAME ANALITICE

ale disciplinelor din planurile de învățământ ale facultăților Universității "SPIRU HARET"

Programa cursului IZVOARELE OBLIGAȚIILOR (DREPTUL CIVIL - Anul II)

Prof. dr. VASILE GIONEA

I. Definiția obligației.

- Scurt istoric.
- Contractul ca izvor de obligație.
- Clasificarea contractelor: numite, nenumite, sinalogmatice, cu titlu oneros și gratuit, comutative și aleatorii, consensuale și reale, sub semnătură privată și solemne.

II. Elementele de validitate ale contractului

- a) Capacitatea de a contracta:
 - Oferta;
 - Consimțământul;
 - Momentul formării contractului între prezenți, între absenți;
 - Consimțământul tacit;
 - Viciile de consimțământ: eroarea, violența și dolul.

b) Obiectul contractului: să fie în circuitul civil, să fie posibil, determinat, licit.

c) Cauza: să fie licită.

III. Efectele contractului:

- Între părți; față de terți;
- Succesorii universali și particulari;
- Excepții de la principiul relativității;
- Stipulația în folosul altuia;
- Teoria ofertei, a gestiunii de afaceri, a dreptului direct;

- Simulația în contracte.

IV. Desființarea contractelor:

- Anularea contractelor;
- Rezoluția contractului;
- Teoria riscului;
- Rezilierea contractului.

V. Faptele ilicite ca izvor de obligație:

- Elementele răspunderii civile: faptul ilicit, culpa, prejudiciul, legătura de cauzalitate între faptă și

prejudicii;

- Răspunderea pentru fapta proprie.

VI. Teoria abuzului de drept.

VII. Răspunderea pentru faptul altuia:

- Răspunderea pentru faptele minorilor, servitorilor și prepușilor.

VIII. Răspunderea pentru daune cauzate de animale și lucruri:

- Daune cauzate de animale;
- Daune cauzate de clădiri;
- Daune cauzate de lucruri diferite.

IX. Alte izvoare ale obligației:

- Îmbogățirea fără cauză;
- Gestiunea de afaceri;
- Plata nedatorată.

X. Efectele obligațiilor:

- Execuția directă;
- Execuția indirectă - Teoria daunelor interese.

XI. Nașterea daunelor interese:

- Existența prejudiciului;
- Neexecutarea din culpa debitorului. Teoria culpei contractuale.

XII. Evaluarea daunelor. Anatocisimul.

XIII. Drepturile creditorilor asupra patrimoniului debitorului:

- Măsurile pe care le pot lua creditorii în apărarea drepturilor lor.

XIV. Acțiunea pauliană.

XV. Acțiunea oblică și acțiunea în simulație.

XVI. Obligațiile naturale.

XVII. Modalitățile obligațiilor:

- Termenul;
- Condiția;
- Pluralitatea obligațiilor.

XVIII. Pluralitatea părților:

- Obligații conjuncte;
- Obligații solidare;
- Obligații indivizibile.

XIX. Transmiterea obligațiilor:

- Cesiunea creanțelor;
- Efectele cesiunii;
- Cesiunea dotărilor.

XX. Stingerea obligațiilor:

- Plata;
- Condițiile de validitate;
- Condițiile cerute pentru debitor și creditor;
- Plata prin subrogație;
- Subrogația convențională;
- Subrogația legală;
- Efectele subrogației.

XXI. Novația și delegația:

- Darea în plată;
- Compensația;
- Confuzia;

XXII. Prescripția extintivă:

- Durata;
- De când începe prescripția;
- Suspendarea;
- Întreruperea;
- Termene prefixe;
- Efectele prescripției;
- Repunerea în termen.

XXIII. Probele:

- Generalități;
- Proba scrisă;
- Actul autentic;
- Actul sub semnătură privată;
- Martorii;
- Expertiza;
- Prezumțiile;
- Mărturisirea.

XXIV. Jurământul și probele speciale.

Programa cursului ISTORIOGRAFIE

Prof. dr. DUMITRU ALMAȘ

- Istoria și Istoriografia - definiție.
- Poemele epice - embrionul istoriei.
- Istoria în antichitatea greco-romană:
- Grecii antici creatori ai istoriei ca știință și artă.

- Herodot, Tucidide, Polibi, Plutarh.
- Caracteristicile istoriei scrise de istoricii romani: Tit-Liviu, Cezar, Tacit, Salustiu, Suetoniu.

- Istoriografia în evul mediu:

- Influența creștinismului asupra scrierii istoriei.

- Istoria bizantină: Procopiu din Cezareea.
- Istoria creștină apuseană: Sfântul Augustin.
- Cronicarii medievali: Egin Hardt, Commines.

- Memoralisti: cardinalul de Retz.

- Istoriografia umanistă a Renașterii:
- Th. Morus, Fr. Bacon, Clarendon, Hugo Grotius.

- Bossuet și Istoria universală creștină.
- Machiavelli și Guiciardini - Noua linie în scrierea istoriei.

- Istoria descoperirilor geografice.

- Leibnitz și istoria Germaniei.
- Cronicarii români: Gr. Ureche, Miron Costin, Const. Stolnicul Cantacuzino, Ion Neculce.

- Istoriografia raționalistă (iluministă):

- Montesquieu și școala lui.
- Voltaire și conceptul de istorie universală.
- Gibbon, Winkelmann.

- Dimitrie Cantemir și istoria imperiului otoman.
- Istoriografia romantică și liberală:

- Reacțiunea împotriva istoriei raționaliste.
- Deschiderea arhivelor și noul mod de a scrie istoria.

- Filosofia lui Hegel și consecințele ei asupra scrierii istoriei.

- Chateaubriand și romantismul în istorie
- Champollion și începutul egiptologiei; arheologia ca știință.

- Școala "narativă": Thierry.

- Școala lirică subiectivă: Michellet, Carlyle.
- N. Bălcescu și istoria militantă românească.

- Istoriografia și revenirea la raționalism; influența mișcărilor sociale:

- Nierbuhr, critic al istoriei romantice.
- Leopold Ranke și școala lui Mihail Kogălniceanu.

- Guizot, Thiers, Macaulay, Strauss.

- Rolul istoriilor despre revoluție.
- K. Marx și materialismul istoric.
- Istoria realistă și erudită:

- I.B. Green și noua școală istorică.
- Istoricii germani: Sybel, Dahlmann, Treitsche și influența lor.

- Mommsen și metoda istoriei științifice.
- Fustel de Coulange și istoria socială.
- Hyppolyte Taine, metoda și istoria artei și a literaturii.

- Ernest Renan, Lamprecht, A.D. Xenopol, N. Iorga, V. Pârvan.

- Marile colecții de istorie universală: Lavisse et Rainbaud, Onken.
- Istoria Universală dintre cele două războaie mondiale.

- Concluzii generale ale cursului de istoriografie.

ANUL ANIVERSĂRII MARI UNIRI

<<Pentru marea, istorica adunare națională de la Alba-Iulia - spune Lucian Blaga în *Hronicul și cântecul vârsteilor*, p. 231 - unde s-a hotărât alipirea Transilvaniei la patria-mumă n-a fost nevoie de o deosebită pregătire a opiniei publice. Pregătirea se făcuse vreme de sute de ani. În dimineața zilei de 1 decembrie, ca la un semnal, lumea românească a purces spre Alba-Iulia (spre Bălgrad, cum îi spuneam

LUCIAN BLAGA, martor ocular al evenimentului de la 1 Decembrie 1918

Participanții la evenimentul istoric de la 1 Decembrie 1918. În imagine: un grup de delegați din comuna Galțiu la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia - câțiva din cei peste 100 000.

noi, cu vechiul nume) pe jos și cu căruțele... Era o dimineață rece de iarnă. Respirația se întrupa în invizibile cristale. Pe o parte a șoselei se duceau spre Alba-Iulia, scrâșnind prin făgașele zăpezii, căruțele românești, buchete de chiote și bucurie, alcătuiind un singur șir, iar pe cealaltă parte se retrăgea în aceeași direcție armata germană, ce venea din România, tun după tun, ca niște pumni strânși ai tăcerii. Soldații germani, fumegând liniștiți din pipe, se uitau mirați după căruțele noastre mai grăbite. Ei își luau răgaz. Nu s-a produs nici un incident. <<Uite, îi spun lui Lionel, [frate mai mare al lui Blaga, fost <<comisar al poporului răzvrătit>>, la Sebeș, în acele zile], așa, prin ger și zăpadă, se retrăgea pe vremuri Napoleon din Rusia.>> <<La Alba-Iulia - continuă Lucian Blaga - nu mi-am putut face loc în sala adunării. Lionel, care era în delegație, a intrat. Am renunțat c-o strângere de inimă și mă consolam cu speranța că voi afla de la fratele meu cuvânt despre toate. Aveam în schimb avantajul de a putea colinda din loc în loc, toată ziua, pe câmpul unde se aduna poporul. Era o roire de necrezut. Pe câmp se înălțau, ici-colo, tribunele de unde oratorii vorbeau nației. Pe vremea aceea nu erau microfoane, încât oratorii, cu

glas prea mic pentru atâta lume, treceau, pentru multiplicarea ecoului, de la o tribună la alta. În ziua aceea am cunoscut ce înseamnă entuziasmul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv. Era ceva ce te făcea să uiți totul, chiar și stângăcia și totala lipsă de rutină a oratorilor de la tribună. Seara, în timp ce ne întorceam, cu aceeași, trăsură, la Sebeș, atât eu cât și fratele meu ne simțeam purtați de conștiința că <<puseseam temeiurile unui alt timp>>, cu toate că n-am făcut decât să <<participăm>>, tăcuți și insignifianți, la un act ce se realiza prin puterea destinului. Faptul de la răscrucea zilei, cu tăria și atmosfera sa, ne comunica o conștiință istorică. Când am trecut prin Lančrâm, satul natal, drumul ne ducea pe lângă cimitirul, unde, lângă biserică, tata își dormea somnul sub rădăcinile ploilor. [Acum, doarme acolo, sub aceleași rădăcini, și fiul său Lucian]. Zgomotul roților pătrundea desigur până la el și-i cutremura oasele. <<Ah, dacă ar ști tata ce s-a întâmplat>>, zic eu fratelui meu, întorcând capul spre crucea din cimitir. Și cât a ținut drumul prin sat n-am mai scos un cuvânt, nici eu, nici Lionel. O emoție ne strânsese gâtul ca o mână, care încetul cu încetul se înmuia, după ce voise aproape să ne sufocă.>>

RECUNOAȘTEREA INTERNAȚIONALĂ A ROMÂNIEI MARI

În timp ce, în România întregită, hotărârile de unire cu Patriamă adoptate în 1918 se aplicau cu multă grijă și deplină echitate, iar noul stat național unitar român își desăvârșea unificarea în toate domeniile, la Paris, Conferința de pace (18 ianuarie 1919-21 ianuarie 1920), la care participau reprezentanți din 32 de state, se străduia să găsească soluții propice pentru organizarea lumii după încheierea războiului. Totodată, forumul păcii de la Paris urma să consacre, prin instrumentele dreptului internațional, modificările politico-teritoriale produse în Europa Centrală și de Est, prin voința liber exprimată de popoarele din zonă. Acesta era chemat să perfecteze tratatele de pace cu puterile învinse în război, tratate în care să fie confirmate și recunoscute pe plan internațional existența independentă și unitatea națională ale statelor nou create sau reîntregite: Finlanda, Letonia, Estonia, Lituania, Polonia, Ceho-Slovacia, România, Regatul sârbo-croato-sloven.

Mandatul cu care delegația română fusese împuternicită de poporul unit în frontierele sale etnice, obiectivele a căror realizare era urmărită cu asiduitate erau deosebit de importante pentru dezvoltarea ulterioară a României. Poziția internațională a țării noastre reieșea din participarea la primul război mondial în scopul dezrobirii teritoriului și refacerii unității naționale. România își respectase obligațiile asumate în

tratate și convenții, făcuse imense sacrificii umane și materiale și aducea spre recunoașterea înaltului for internațional hotărârile istorice ale poporului român proclamate în adunările reprezentanților națiunii de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia, care statuaseră în mod irevocabil statul național unitar român.

În expunerea făcută în fața Conferinței, la 1 februarie 1919, Ion I.C. Brătianu, prim-ministru și șef al delegației României, amintea revendicările naționale juste, recunoscute, de altfel, în Convenția din 4/17 august 1916, și sublinia că dincolo de frontierele fixate de hotărârile de unire din 1918 rămânea un important contingent de populație românească. "Dar România - sublinia omul politic român - nu cere intrarea în unitatea românească a tuturor acestor populații de dincolo de Dunăre, de Nistru și de Tisa, nici chiar a celor care nu e despărțită decât de lărgimea cursului unei ape. România cere numai tuturor statelor vecine de a arăta aceeași moderație și de a face aceleași sacrificii în interesul păcii, al liberei dezvoltări a popoarelor și al progresului economic al Europei."

În fața argumentelor politice, etnice, istorice, economice, geografice expuse de premierul român, marile Puteri Aliate întrunite în Consiliul Suprem al Conferinței - în pofida unor măsuri discriminatorii privind dreptul lor de a asigura protecția minorităților etnice din România (Polonia, Ceho-Slovacia, Regatul Sârbilor, croaților și slove-

nilor, Bulgaria și Grecia erau supuse aceluiasi tratament) și a neacceptării unora din cererile românești privind fixarea graniței de vest - au recunoscut hotărârile de unire de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia. Astfel, la 10 decembrie 1919, după obținerea unor modificări în textul Tratatului de pace cu Austria și din Tratatul minorităților, delegații români au semnat Tratatul de la St. Germain cu Austria, care, la art. 59, prevedea: "Austria renunță în ceea ce privește, în favoarea României, la toate drepturile și titlurile asupra fostului ducat al Bucovinei, cuprinsă dincoace de frontierele României". La aceeași dată, 10 decembrie 1919, România a semnat și Tratatul de la Neuilly-sur-Seine cu Bulgaria, prin care se restabiea granița româno-bulgară pe traseul fixat prin Tratatul de la București din 1913.

Încheierea Tratatului de pace cu Ungaria a necesitat o activitate îndelungată și laborioasă atât din partea forurilor de decizie politică și militară ale Conferinței de pace, cât și a guvernului român. Aceasta s-a datorat guvernelor de la Budapesta și delegației maghiare la Conferința de pace, care, nerecunoscând hotărârile de unire de la Alba Iulia, au recurs la toate mijloacele, inclusiv la agresiunea armată, pentru a reanexa Transilvania. Sfidând hotărârile românilor adoptată la 1 Decembrie la Alba Iulia, guvernul Károlyi Mihály a continuat după această dată să mențină administrația și armata ungară în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș și a tolerat actele de represiune sângeroasă

săvârșite de maghiari împotriva românilor. "Priveam cu ochii deschiși cum ni se ucidă frații", avea să declare Iuliu Maniu câțiva ani mai târziu. Și când Consiliul Suprem al Conferinței și Consiliul Militar Interaliat de la Paris i-au cerut să-și retragă armata din Transilvania, Károlyi Mihály, considerându-se "trădat" de occidentali, a trecut puterea în Ungaria unui guvern format din socialiști de stânga și comuniști (20 martie 1919), sperând că, prin-o înțelegere între Kun Bela și sovietici, s-ar fi putut reanexa Transilvania. La 20 iulie 1919, armata ungară a declanșat ofensiva împotriva trupelor române aflate pe aliniamentul Tisei. Patru zile mai târziu, ofensiva ungară a fost oprită și comandamentul român a trecut la contraofensivă: trupele române au trecut Tisa, urmărindu-l pe atacator până la Budapesta, pe care au ocupat-o.

Prin urmare, românii au ajuns la Tisa și apoi la Budapesta nu pentru a cuceri teritorii străine sau pentru a înăbuși un regim politic, ci pentru a impune respectarea drepturilor, a năzuințelor ce și-au găsit expresia în hotărârile adoptate la Alba Iulia. La 6 mai 1920, președintele Conferinței de pace, Alexandre Millerand, a remis delegației ungare o scrisoare în care sublinia "partea de răspundere ce incumbă Ungariei în dezlănțuirea războiului mondial și în genere în politica imperialistă urmată de dubla monarhie", precizând că "voința popoarelor... s-a exprimat în zilele de octombrie și noiembrie 1918, când dubla monarhie s-a prăbușit și când populațiile îndelung subjugate s-au unit cu frații lor italieni, români, iugoslavi și cehoslovaci... O situație, fie ea și milenară, nu este posibil să subziste când ea vădește a fi contrară justiției". Scrisoarea se încheia prin cererea ca delegația ungară să semneze tratatul. La 4 iunie 1920, în Marele Trianon de la Versailles,

Franța, Anglia, Italia, Statele Unite, Japonia, România, Regatul sârbo-croato-sloven, Cehoslovacia și alte nouă state, pe de o parte, și Ungaria, pe de altă parte, au semnat tratatul de pace prin care s-a oficializat juridic, din punct de vedere internațional, statul național ungar, redimensionat prin voința popoarelor la proporțiile sale reale. "Ungaria - se arată în tratat - declară că recunoaște și primește fruntariile Austriei, Bulgariei, Greciei, Poloniei, României, Regatului sârbo-croato-sloven și ale statului cehoslovac, astfel precum aceste fruntarii vor fi fost fixate de către principalele Puteri aliante și asociate."

Tratatul de la Trianon a recunoscut unirea Transilvaniei cu România, o dreptate istorică atâta vreme dorită de națiunea română. Mai trebuia recunoscută și unirea Basarabiei cu România, săvârșită la 27 martie/9 aprilie 1918. Guvernul de la București a făcut demersuri deosebite în acest scop. Astfel, la 28 octombrie 1920, a fost semnat, la Paris, între România, pe de o parte, și Anglia, Franța, Italia și Japonia, pe de altă parte, Tratatul prin care părțile semnatare recunoșteau "suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei cuprins între frontiera actuală a României, Marea Neagră, cursul Nistrului". În anii următori, acest Tratat a fost ratificat de România, Anglia, Franța și Italia. Rusia Sovietică a refuzat să-l recunoască.

Tratatele de pace încheiate în anii 1919-1920 au recunoscut pe plan internațional hotărârile de unire de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia. Ele au statuat realități care finalizau un proces obiectiv de progres istoric, în conformitate cu voința și aspirațiile poporului român, fapt ce le-a conferit și le conferă viabilitate în timp.

■ Dr. Constantin BOTORAN

CULTURA ȘI POLITICA

(Continuare din pag. 1)

Ațiunea clasei politice, în înțelesul sugerat mai sus, sistematic cercetată de sociologia politică dar și de sociologia culturii, se concretizează, până la urmă, în realități socio-culturale (nu în ultimul rând economice), ca urmare a aplicării programelor înfățișate alegătorilor; cum se știe, numai faptele confirmă îndeplinirea promisiunilor. În caz contrar, totul devine demagogie și politicianism, sesizat ca atare de electorat. Acesta înțelege și simte "pe propria lui piele", cum se spune popular, că o societate există și prosperă prin valorile ei materiale și spirituale. Afirmarea acestora influențează profund structura și devenirea societății. Rezultă, așa dar, că programele și previziunile politicii oglindesc totdeauna știința, experiența, competența și voința clasei politice.

Sociologic, clasa politică include atât guvernării cât și opoziția, factori ce-și pot schimba alternativ locurile prin jocul democrației, fiecare raportându-se la principii și valori pe care le exprimă, le interpretează, le justifică, le apără, le critică sau le laudă potrivit propriei viziuni. Din orice unghi ar fi privit un sistem sau un regim politic, funcționalitatea lui depinde și de gradul de cultură, de experiență și de "dăruire" socială și națională al clasei politice. Dintr-o asemenea perspectivă, cultura politică apa-

re - pe scena politică românească - ca un deziderat și un proces în schimbare calitativă, specifică, de altfel, multor țări în condițiile dezvoltării contemporane a științei și culturii.

După unii autori, cultura politică este "un concept care desemnează un set de credințe politice, de sentimente și de valori care prevalează pentru o națiune la un moment dat. Deoarece filtrează percepțiile, determină atitudinile și influențează modalitățile de participare, cultura este un component major al jocului politic". (Matei Dogan și Dominique Pelassy, Cum să comparăm națiunile. Sociologia politică comparativă. Editura Alternative, București, 1993, pag. 71). Tradusă recent în limba română, această lucrare de sociologie politică și de sociologie a culturii, în același timp, supune atenției o serie de observații pertinente, unele din ele aplicabile propriilor noastre realități sociale. Este invocată astfel așa numita subcultură a "familialismului amoral", caracterizat prin "loialitate compensată" (plătită), prin participare condiționată de avantaj imediat, prin neîncredere în cel aflat la conducere sau în cel care doarește să intre în structurile conducerii, prin arbitrariul aplicării legilor, prin tentația celui care deține o fărâma de putere de a-și umple buzunarele dar și prin acreditarea prejudecății că așa procedează oricine se află la putere, prin transformarea votului

în metodă clientelară. Autorii cărții relevă, pe bună dreptate, că pentru a se depăși asemenea situații este nevoie de o continuă stimulare a culturii în general, a culturii politice ca premise ale asigurării performanței dorite sau promise de către un sistem, regim sau partid politic.

Nu începe îndoială că depășirea amatorismului și improvizăției, care însoțesc totdeauna perioadele de tranziție, depinde de promovarea, prin jocul democratic real, a profesioniștilor veridici ai politicii, nu numai în sensul acumulării de cunoștințe dar și al comportamentului socio-moral, al absolvirii civice a "școlii intereselor".

Conștiința raportului dintre scopuri individuale și țeluri naționale atrage după sine normalizarea și maturizarea vieții politice, cultivarea înțelepciunii și toleranței principiale în serviciul prosperității și progresului general. Este plină de învățăminte remarcă făcută la un moment dat, în legătură cu epoca în care trăia, de omul politic român care a fost P.P. Carp: "Primul semn al stării înapoiate din punct de vedere al culturii, este intoleranța. Când cineva crede că numai el are dreptate, că în afară de concepția creierului său nu mai este nimic altceva în viața socială, acela este un om incult, care n-a avut încă puțință să-și dea seama cât de variate și de multiple sunt manifestările gândirii omenești".

Reverberațiile actuale ale pertinentei observații nu sunt, desigur, de neglijat. Pentru a se valoriza social, manifestările gândirii omenești trebuie să depășească sfera intereselor de grup, restrânse, subiective, integrându-se cadrului mai larg, prin natura lui obiectiv, al democrației, temă ce va fi abordată în articolul următor.

ÎMPLINIREA IDEALULUI NAȚIONAL

(Continuare din pag. 1)

Cu secolul al XVIII-lea, pe măsură ce progresul istoric a făcut ca ideea de națiune română să pătrundă ca o sevă fertilizantă în popor, s-a născut idealul luptei pentru crearea statului național român și eliberarea socială a țărânimii, considerată ca temelie și garanție a viabilității statului modern. Doctrina națională a daco-românismului, care dezvoltă în condițiile epocii moderne planul dacic, luând drept model construcția statală a lui Mihai Viteazul, exprima aspirația la unitate și neatarnare națională.

Revoluția din 1848, Unirea din 1859 a Țării Românești și Moldovei, proclamarea independenței în 1877 și consfințirea ei pe câmpul de luptă, unirea Dobrogei cu România, în 1878, au fost momente însemnate în mersul ascendent de afirmare a voinței poporului român de a impune ceea ce vroia să fie - un popor liber, care să trăiască într-un stat național, independent și unitar.

La începutul secolului al XX-lea, unirea poporului român într-un singur stat devenise o necesitate stringentă, reclamată imperios de legile dezvoltării istorice, de progresul societății românești.

Participând la primul război mondial pentru cauza națională, poporul român a dat un greu tribut de sânge pe fronturile de luptă și a declanșat, în 1918, o amplă mișcare eliberatoare, care a fost încununată de împlinirea marelui ideal al Unirii depline a românilor.

La 27 martie 1918, la Chișinău, Sfatul Țării a adoptat Hotărârea de unire a Basarabiei cu România. În Hotărâre se spunea: "Republica democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadale singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România".

La 15/28 noiembrie 1918, în palatul mitropolitan din Cernăuți, Congresul general al Bucovinei a votat în unanimitate "unirea necondiționată și pe veci a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colaciu și Nistru cu Regatul României".

În ziua de 1 Decembrie 1918, când oștile românești refăcute își făceau intrarea triumfală în București, ocupantul german căutându-și salvarea într-o retragere precipitată, Alba Iulia - centrul vieții politice românești din vremea lui Mihai Viteazul - reedita, într-o formă măreață, mai strălucitoare decât în vremea ctitorului de crez național românesc, actul de voință a românilor de a se uni "pentru toate veacurile".

Într-un entuziasm de nedescris, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, ca organ reprezentativ al întregii națiuni române din Transilvania, a decretat solemn Unirea Transilvaniei cu Țara mamă, marcând prin aceasta momentul final, apoteotic, din cursul anului 1918, când românii din teritoriile subjugate și-au exprimat liber voința de a trăi în viitor în granițele României ca stat național unitar.

În Rezoluțiunea votată în unanimitate de Adunarea Națională se sublinia necesitatea îndeplinirii unei serii întregi de reforme democratice, menite să contribuie la ridicarea și fericirea întregului popor. Se manifestă, totodată, dorința ca "Congresul de pace să îndeplinească comunitatea națiunilor libere, în așa chip ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc pentru reglementarea raporturilor internaționale".

Adunarea Națională - se spunea în Rezoluțiune - "se închină cu smerenie înaintea memoriei acelor buni români, care în acest război și-au vărsat sângele pentru îndeplinirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române". Era, în aceste cuvinte, prinosul recunoștinței adus jertfei, care născuse biruința.

În adunări speciale, în cursul anului 1918, minoritățile naționale și-au exprimat adevărate fațade de principii formulate de Adunarea Națională a românilor de la Alba Iulia și au hotărât unirea lor cu România: în ianuarie 1919, sașii și evreii, în august, șvabii din Banat.

În zilele în care poporul român își impunea voința de a trăi într-un stat unitar și independent, N. Iorga, trecând în revistă evoluția ideii de unire la români, făcea constatarea că Unirea este rodul luptei întregului popor. "Fără a uita pe nimeni, care a colaborat la această faptă a minunii de la general și de la fruntaș ardelean până la ultimul ostaș și țaran, - spunea el - omagiul recunoștinței noastre să se îndrepte azi către poporul acesta întreg de oriunde și din toate veacurile martir și erou".

Existența statului național unitar român a fost recunoscută pe plan juridic internațional și consemnată ca atare în tratatele de pace de la Paris din 1919-1920 (Versailles, Saint Germain en Laye, Neuilly sur Seine, Trianon).

Adevărată piatră de hotar în dezvoltarea României moderne, Unirea din 1918 a deschis calea înfloririi națiunii, a creat cadrul propice pentru o mai accentuată dezvoltare a economiei, a științei și culturii.

La 75 de ani de la realizarea Marii Uniri, aceasta ne apare ca unul din acele evenimente care hotărâsc soarta unei națiuni, definindu-i valențele moral-politice. El a solidarizat în triumful ideii de unitate națională toată suflarea românească, a afirmat lumii o voință de neînfrânt în realizarea împlinirilor naționale.

Pe cei mulți, care, prin vrednicia faptei lor, au înscris în istorie Marea Unire, îi simțim, atât în noi, prin ceea ce am știut lua de la ei, cât și alături de noi, mergând pe același drum, spre ținta întăririi unității naționale, a dezvoltării climatului de mai bună cunoaștere și cooperare între popoare. Privite astfel lucrurile, evenimentul de acum 75 de ani constituie o veritabilă forță a vremii noastre, prin exemplele pe care le oferă, prin îndemnul pe care le sugerează.

A învăța din trecut înseamnă a face din prezent o durată a demnității naționale.

O statuie a marelui Ion Luca Caragiale, care - după o îndelungată absență - și-a reluat locul pe soclul de la intersecția străzilor I.L. Caragiale, C.A. Rosetti și Maria Rosetti din București. Restaurată, prin grija unui grup de cetățeni, valoroasa operă artistică vine să îmbogățească tezaurul de monumente al Capitalei.

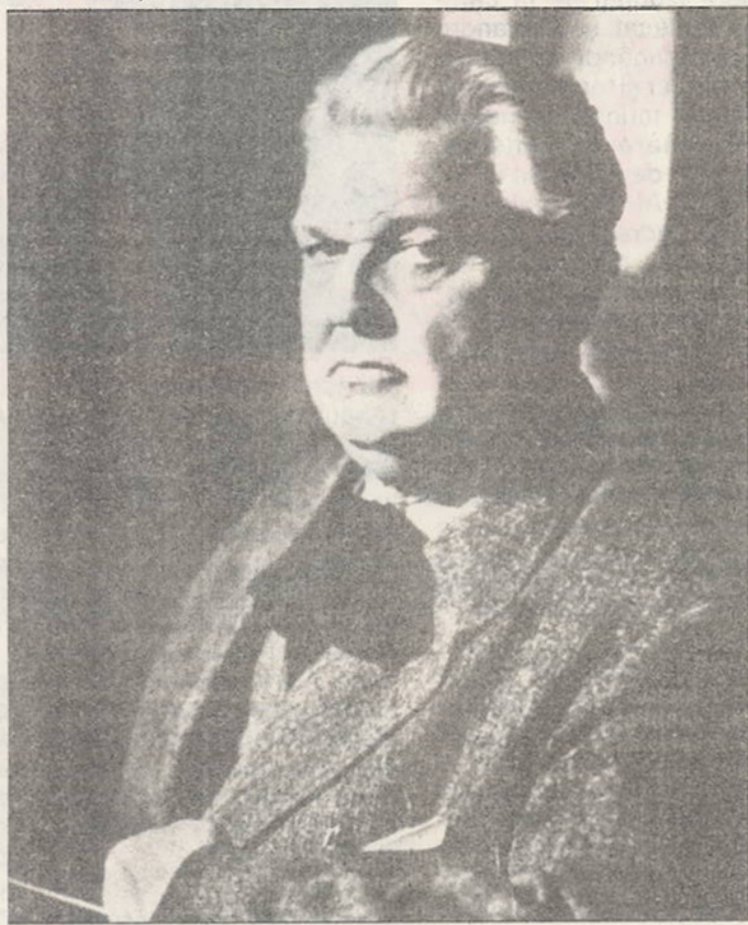

Eveniment artistic deosebit la OPERA NAȚIONALĂ: premiera operei Boema de Puccini, într-o nouă montare semnată de regizorul Hero Lupescu.

La 5 noiembrie 1880 se naște MIHAIL SADOVEANU

*"Titan al literaturii române, care "a lăsat posterității o operă monumentală",
"culme a curentului realismului liric și artistic."*

*"Pornind
de la izvoarele
istorice,
Sadoveanu
izbutește
să se ridice
deasupra datelor
materiale,
să le învăluie
într-o atmosferă
de irealitate
legendară,
să le dea un suflet
și o poezie
ce stăruie adânc
în amintire."
Perpessicus*

Sus: Cuvinte rostite de G. Călinescu și, respectiv, Tudor Vianu.

PARTICULARITĂȚI ALE PSIHOLOGIEI ȘI TRĂIRII VALORICE A POPORULUI ROMÂN

Dănuirea existențială într-un spațiu geografic situat într-o poziție centrică în raport cu procesul de geneză istorică și culturală europeană și, în același timp, de interferență a culturilor ei cu cele asiatice, din care au izvorât, determină particularitățile modului de simțire și reflecție al românilor asupra existenței și asupra procesului lor specific de realizare. Fapt ce se oglindește în conținuturile pe care ei le conferă unor categorii valorice fundamentale ce exprimă specific condiția lor umană (diferită de cea a oamenilor aparținând altor comunități umane, îndeosebi occidentale, la care ei se raportează și sunt raportați tot mai des în ultima perioadă). Dintre acestea, asupra uneia ne vom opri în continuare, întrucât ni se pare a fi de cea mai mare relevanță pentru a desemna individualitatea axiologică și specificitatea trăirii psihice a românilor și anume asupra categoriei de libertate.

Datorită motivațiilor rezultate din sinteza dintre holismul oriental și umanismul occidental (pe temeiul căreia civilizația românească s-a constituit și s-a afirmat permanent ca o civilizație originală în spațiul axiologic european), românul semnifică libertatea nu atât ca libertate individuală (uneori înțeleasă ca liber arbitru al individului), ci mai ales ca neatarnare. Prin intermediul acestui

concept, libertatea este percepută ca nedependentă de altcineva, ca suveranitate și independență (individuală sau colectivă), ca o stare de neîngrădire a drepturilor, chiar dacă aceasta incumbă obligațiuni sau datorii, asumarea de responsabilități care uneori implică și acceptarea conștientă a unor dificultăți și privațiuni în procesul realizării de sine. O astfel de precizare a sensurilor conceptului de libertate își are explicația și în experiența istorică a poporului român, cel mai adesea pus în condiții de atarnare (de alte popoare sau state). Fapt pentru care, motivat istoric, românul a năzuit totdeauna spre dobândirea condiției de neatarnare - aceasta fiind prototipul și idealul major al luptei sale pentru libertate.

Cel mai potrivit surprinde Constantin Noica o atare accepție românească dată conceptului de libertate. Într-una din notele (17) Jurnalului său de idei, el apreciază că "românii nu au conceptul de libertate, doar pe cel de neatarnare (fără plural). Dar ce frumos e ultimul față de cel dintâi. Căci libertatea se sparge repede în «libertăți» (de-a lua hașiș, de a striga ce vrei contra cui vrei, de-a face grevă chiar la nivel de elevi): ea nu exprimă întotdeauna acea libertate care dezleagă necesitatea cuiva, singura libertate cu sens plin pozitiv. În

schimb, "neatarnarea" spune ceva de care nici libertățile, nici libertatea nu știu: spune, întâi, să nu atarni de alții (ceea ce nu e ușor de obținut, căci pe căi neștiute - mass-media etc., dacă nu simpla specie și sistemul de prejudecăți al societății tale - toți te fac să atarni de ei). Și neatarnarea mai spune ceva unic: să nu atarni, să fii ușor, să fii - acum - liber cu adevărat!"; iar în marginea textului, exemplifică, pentru ilustrarea acestui ultim sens al conceptului, Zborul lui Brâncuși (Cf., Op.cit., p. 227, București, Editura Humanitas, 1991).

În această ordine de idei, considerăm că trebuie meditat mai mult asupra semnificațiilor ce trebuie conferite termenului de libertate în etapa actuală de angajare a țării noastre pe drumul ireversibil al cuceririi orizontului libertății. Din două motive: mai întâi pentru că, dintr-o înțelegere limitativă, prea mulți o concep ca liber arbitru și în nici o corelare cu responsabilitatea, iar în al doilea rând, pentru că libertatea reală nu poate fi asigurată în condiții de atarnare (politică, economică, ideologică sau instituțională) individuală și cu atât mai mult colectivă, de subordonare față de interese străine (interne și externe).

Fără neatarnare, libertatea își pierde sensul sau, cel mult, se manifestă ca libertate de subordonare,

semnificând în cele din urmă o formă ascunsă (și cu atât mai greu de descifrat) de înstrăinare. Tocmai de o asemenea decădere din condiția de ființă autentic liberă românul din totdeauna se ferește, deși, după cum se constată, pericolele de tot felul îl pândesc în această privință astăzi la nivel individual și comunitar.

În strânsă legătură cu semnificațiile acordate conceptului de libertate, precum și ale altora - de solidaritate, dreptate, egalitate, moralitate, adevăr, bine, frumos, respect, răspundere, responsabilitate, fraternitate - în fizionomia spirituală și psihologia poporului român se înalță unele particularități care-i conferă o personalitate echilibrată. Constantin Noica, într-una din culegerile sale de eseuri, publicată în 1944, intitulată *Pagini despre sufletul românesc*, amintește, printre altele, de simțul măsurii (deosebit la români de cel mediteranean), în sensul că "măsura noastră e mai puțin pusă, decât impusă. E mai angajată în absolut decât cea din Apus și nu cade niciodată în suficiență. De aceea e și mai statornică decât ea. Căci măsura de tip rațional poate deveni lipsă de măsură, prin abuz și raționalitate: în timp ce bunul simț apusean poate duce și a dus, la exces, măsura noastră și bunul nostru simț par nestrucate" (deocamdată - n.n.) (Cf. Op.cit., Editura Humanitas, București, 1991, p. 74).

Dintr-un astfel de simț al măsurii izvorăște și "o curioasă și uneori nefilosofică sete de armonie (n.n.), concepută mai ales ca o împăcare cu lumea, ca să nu fie «dihonie»". Dar "duhul acesta lumesc, însetat de armonie, nu poate să nu ducă la un suflu de păgânism în atmosfera românească". Pentru că "trebuie să o spunem deschis: există o dimensiune păgână a sufletului românesc..." ("După ce ne-am creștinat am păstrat modurile lumii păgâne"), fapt pentru care "dimensiunea noastră păgână a fost tolerată de biserică și chiar asimilată într-un sens" (Cf. Op. cit., p. 73-100).

Poate tocmai datorită acestei coabitări între creștinism și păgânism, în gândirea românească au coexistat raționalismul și teologismul (ceea ce exprimă și o întâlnire între luminismul occidental și ortodoxia bizantină) și, ca atare, a funcționat permanent o împletire între motivația rațională și cea afectivă a nevoii de armonie și, în temeiul acestei duble motivații, s-a consolidat un statornic și nealterat simț al măsurii, chiar dacă uneori au existat tentații de abandonare a acestuia sub incidența spiritului pragmatic de sorginte occidentală sau a altor interacții perturbatorii în ordine valorică tradițională (inclusiv a celor cu efect desacralizant, antrenate de rupturile ideologice și organizaționale din ultima jumătate de secol).

Simțul românesc al măsurii se manifestă printr-o înclinație (rezistentă la meandrele istoriei) în favoarea gustului pentru echilibrul formelor și al proporțiilor în creația de valori artistice, printr-un spirit de echilibru moral, o pondere la fel de echilibrată între absolut și relativ, sacru și profan, umanism și pozitivitate în preferința valorică.

Tocmai datorită acestui simț al echilibrului în structura orizontului său de realizare, românul optează mai degrabă pentru săvârșirea prin spirit decât prin materie: oricât de mult ar fi supus unor ispite pragmatice, el nu cade niciodată definitiv în capcana materialismului și relativismului existențial, este mereu deschis spre proiectare ontologică (nu-i dispăre nevoia de transcendență) și, în consecință, nu eșuează în efemer și istoric. De aceea, setea de armonie a românului se manifestă ca nevoie de trăire în armonie cu natura, ca toleranță în raporturile sale organizaționale și spirituale cu

ceilalți oameni (aparținători altor comunități-etnice, religioase, politice), ca împăcare cu sine și cu lumea care-i aparține (dacă nu totdeauna ca istorie înfăptuită real, oricum ca posibilitate și perspectivă de înfăptuire).

Cercetarea atentă a particularităților psihologiei și trăirii valorice a poporului român a scos la iveală și unele carențe în materie de opțiune și de mentalitate, care-i conferă o anumită identitate specifică, înconfundabilă cu a altor popoare, datorită prezenței cărora în mecanismele continuității sale istorice apar disfuncționalități sau distorsiuni comportamentale și acționale, manifeste îndeosebi în perioadele de schimbare (societară) structurale (economică, organizațională, spirituală), fatalmente însoțite și de fenomene de criză valorică, cu repercursiuni directe asupra procesului de realizare umană.

Dintr-o profundă meditație cu caracter fenomenologic asupra Sufletului neamului nostru (din ediția publicată de Editura Anima, București, 1990, p. 5-10) cu peste opt decenii în urmă, Constantin Rădulescu-Motru a dezvoltat tocmai asemenea carențe (tare), mult dăunătoare imaginii românului în lume din punct de vedere comportamental, spiritual și moral, dintre care amintim mai ales faptul că: "convingerile noastre sunt întemeiate pe «zvonul public» ("gura satului", "a lumii"); faptul că "românii sunt eroi, dar cu deosebire când sunt în grup" ("românul izolat este blând ca mielul"); că "românul este curajos ca "mandatar al grupului" și nu din proprie hotărâre; că "este religios de ochii satului" și, tot din aceeași cauză, este "și naționalist" ("dar până la fapte"); faptul că "în grup, și ca grup, judecă sever...", dar "individual, fiecare se judecă foarte indulgent"; în sfârșit, faptul că "românul este pasionat de politică", dar "fiecare vrea să facă o lege prin care să dirijeze activitatea tuturor", rezultând că "țara este copleșită de «oameni mari» așa încât "nu mai știe neamul pe cine să urmeze".

Se constată, așadar, în psihologia și gândirea românului că, în fapt, coexistă trăsături negative și pozitive, care-i înrăușesc nemijlocit calitatea comportamentului și acțiunii sale sociale. El este însă totdeauna o ființă (fire) contradictorie - ceea ce îi aparține ca negativ în gândire și comportare, în trăirea sa nemijlocită este parțial atenuat de prezența unor calități pozitive. De exemplu, îi este specifică o anume delăsare, dar aceasta este atenuată de activismul său măsurat și reținut (uneori, în situații existențiale limită, își pierde măsura și luciditatea, manifestându-se violent). Delăsarea, la rândul ei, este mai mult de factură acțională dar nu spirituală. Gândirea îi este marcată de raționalism dar și de contemplativitate. În sufletul său, totdeauna au dominat un spirit duhovnicesc și o deschidere spre transcendență, dar deopotrivă este marcat și de tentația spiritului laic și de tendința coborârii în imanent. Este tolerant cu orice ispită exteroară (se și lasă ușor influențat) dar și intolerant până la limita riscului existențial (acționează fără discernământ și premeditarea necesară) în condițiile în care îi este pus în cumpănă eul - propria lui identitate.

Această fire aparent paradoxală a românului, care este de fapt dialectic contradictorie (oscilează între stăpânire și nestăpânire de sine), corespunde într-un totul structurii mioritice a matricei stilistice a neamului său, datorită funcționării permanente a căreia, în creația și trăirea sa spirituală nu poate fi niciodată pervertit axiologic și, ca urmare, clintit existențial (și teritorial).

ALEXANDRU PIRU ÎN AMINTIREA NOASTRĂ

**O complexă personalitate,
un exemplu de civism,
om de litere
ce va rămâne viu
în fluxul nepieritor
al culturii românești.**

A murit un om.

În sâmbăta morților, într-o dimineață mohorâtă, ploioasă și friguroasă, doi buni prieteni ai profesorului Piru și ai mei, fiul său spiritual, Petre Anghel, și prof. Florin Popescu mi-au anunțat, cu o voce plânsă și speriată, trecerea magistrului în eternitate. Tristul eveniment se întâmplase la "Spitalul Elias", unde a fost îngrijit cu maximă competență, vreme de două săptămâni. Criza bolii necruțătoare se declanșase după două ore de curs, ținute la Universitatea "Spiru Haret". Pensionat de la Universitatea de stat, fără

a fi acceptat ca profesor asociat, Alexandru Piru, deși avea 76 de ani, fiind legat cu fibre tainice de școala românească (de la București și Craiova), în care a oficiat vreme de patru decenii, a ținut să-și continue activitatea la noua și prestigioasă Universitate. Al. Piru a fost un mare muncitor intelectual, care putea spune cu vorbele din epilogul Apostolului de la Târgoviște de la 1547: "Am muncit pe cât am putut".

În epoca stalinistă de la noi, când George Călinescu, Adrian Marino, Ovidiu Papadima, Dinu Pillat și atâția

alți intelectuali de vază fuseseră izgoniți de la catedră, a plecat și Alexandru Piru, câștigându-și pâinea ca strungar și topometru sau prestând muncă de negru. Suflet mare și generos, conștient de valoarea lui intrinsecă, Al. Piru nu făcea caz de nedreptățile ce l-au lovit; nu se plângea că n-a fost ales membru al Academiei, că a fost insultat și criticat pe nedrept. I-a iertat pe făptuitorii lor, cu unii devenind prieten. Poate și pentru că avea o structură psihică foarte mobilă în ceea ce privește aprecierea relațiilor interumane, ceea ce nu se poate spune despre gustul său literar, despre judecățile sale de valoare.

Pe acest teren, nimeni nu-l clintea din obsesiile lui, pe care le mărturisea cu o surprinzătoare nonșalanță. În acest domeniu funcționa la el perfect principiul magister dixit. Despre un mare prozator ca Ion Lăncrăjan, de pildă, el spunea că a citit dintr-un roman al acestuia trei pagini și și-a dat seama că nu-i valoros. Așa credea "domnul Piru" și așa mărturisea. Dacă-i contestai opinia, cum personal am făcut-o, la un pahar de bere, nu odată, magistrul nu se supăra. La fel și cu opiniile despre "Principele" lui Eugen Barbu și cu alții.

Uneori, avea criterii de judecată valorică, deliberat pline de haz.

Un om cu gustul estetic rafinat, cu cultura vastă pe care o stăpânea, cu o memorie demnă de invidiat, un om cu un real simț al valorilor ca el, putea să-și permită mici șotii și ciudățeni, care-i dădeau puternicei lui personalități un farmec deosebit. El își îngăduia chiar să clevească pentru că o făcea cu har, fără patimă veninoasă. Făcea un fel de artă pentru artă în splendidul său bavardaj. Cum pleca unul de la masă, îi venea rândul la forfecat. Odată s-a întâmplat așa cu mai mulți colegi care plecau până undeva... Unul nu se ridica deloc. Profesorul îl întreabă: - Nu mergi și mata, domn' Nae. - Nu că

mă tem, că-mi vine și mie rândul la forfecat. Profesorul a râs copios... Piru știa, însă, că "non licet bovi quod licet Jovi". Nu oricine putea șfichiui pe oricine! Asta-i era rezervată numai lui.

Mi-a fost și i-am fost mulți ani șef de catedră, păstrând relații colegiale și prietenești. Ne îngăduiam să discutăm, uneori foarte aprins despre munca noastră. Dacă venea vreodată vorba că orele lui de curs ar fi prea scurte, el replica, mai în glumă, mai în serios:

- Domnule, eu spun în douăzeci de minute ceea ce alții nu pot spune în două ore, fără pauză.

Avea o încredere nețărmită, lucidă (nu oarbă, cum se zice de obicei) în propria lui personalitate. Știa cât a muncit și a citit, cât a scris ca poet, prozator, critic și istoric literar, cât a suferit pe nedrept și cât de mult i-a ajutat pe cei nedreptățiți. Îmi amintesc, și ne-am amintit împreună, nu odată, în fața unor prieteni comuni, atitudinea lui ca prorector față de nedreptatea, plină de răutate, pe care câțiva iluștri profesori universitari - Al. Dima, Liviu Russu, G. C. Nicolescu și alții - i-o făceau doctorandului Nicolae Manolescu, respingându-i teza. În disperare de cauză, Al. Piru, văzând nedreptatea, mă sună la Ministerul Culturii și-mi cere un referat în apărarea colegului nedreptățit. L-am făcut. Nu știu cât și unde a folosit, dar știu că bătaioșii veterani universitari au ajuns la concluzia pe care trebuia să o aibă de la început. Dacă-l rugai ceva, profesorul Piru nu se putea să nu te ajute. Înainte cu o zi

de a muri, un profesor din Arad, Iulian Negrilă, și-a susținut teza de doctorat pe care profesorul Piru, la rugămintea mea, a acceptat să o conducă, după ce candidatul avusese mari neplăceri la Universitatea din Timișoara.

În ființa sa fizică masivă, puternică, tăiată parcă în bloc de stâncă, sălășluia un suflet pur de copil, un suflet plin de omenie și de dragoste pentru oameni. De aceea, poate, unii mai vicleni și mai perfizi au profitat atât de mult de omenia lui. Era bun, generos și iertător. Nu ierta însă prostia, pe trădători și pe impostorii pe care-i depistase în număr foarte mare în ultima vreme.

Amintiri... Amintiri... De-acum ele se cer a fi scrise. Alexandru Piru face parte din rândul oamenilor care au fost, dar complexa lui personalitate va rămâne, prin uriașa sa operă, în veșnicia literelor române.

Se întoarce în țărâna din care a fost făcut trupul unui om de seamă ce a realizat lucrări de seamă pentru cultura națională: solide monografii sau micromonografii despre Ibrăileanu (1946), Liviu Rebreanu (1965), C. Negruzzi (1966), I. H. Rădulescu (1971), V. Alecsandri (1978), istorii literare ale unor epoci - Literatura română veche (1961) și premodernă, Istoria literaturii române de la început până azi (1981) - volume de critică, versuri și un roman "Cearta", în 1969.

Se întoarce în pământ trupul omului de litere, Al. Piru, dar spiritul său va rămâne viu în fluxul nepieritor al culturii românești.

■ Prof. dr. Ion Dodu Bălan

OMUL CA FLOAREA

*A căzut din pom o floare;
Numai una;
a căzut pe totdeauna,
a căzut, cum cade-o stea
din al cerului senin,
fulgerând câte-un destin,
și-a lovit inima mea...*

*Pomul iar va-nmuguri,
într-o bună zi,
și-altă floare va-nflori.
Numai omul dacă pică
de pe scara timpului,
dând zălog nimicului,
nu se mai ridică.
Se afundă sub pământ,
într-un trist și greu veșmânt,
ca și când de lume
i-ar fi fost urât,
ca și când, de oameni, lui i-ar fi fost silă
și l-a prins de dânsul o cumplită milă
că-i mâncat de dinți străini,
de fățarnici și haini,
ca iarba de boi bătrâni,
și s-a lăsat peste țară
multă ură și ocară
când dușmani i-o-nchiriară,
ca pe-o de prisos cămară...*

Ion Dodu BĂLAN

REVISTA

OPINIA

națională

TIPOGRAFIA

FED

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Nicoleta ANGHIEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon 675.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București. Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57; Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, sect. 1 București - România.